

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Reward systems in prison

Elbers, J.M.

Citation

Elbers, J. M. (2024, June 19). *Reward systems in prison*. *Meijers-reeks*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3763901>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3763901>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Samenvatting (Summary in Dutch)

Reward Systems in Prison

In de afgelopen decennia is het gedrag van gedetineerde personen leidend geworden voor de invulling en het verloop van hun detentie (Ministerie van Justitie, 2009). Dit past binnen de neoliberale tijdsgeest (Schinkel & Van Houdt, 2010). Waar voorheen allerlei activiteiten voor de meeste gedetineerde personen beschikbaar waren, zijn deze steeds vaker gereserveerd voor gedetineerde personen die zich volgens de regels gedroegen (Boone, 2021; Boone & Van Hattum, 2014; Franke, 1990). In 2014 culmineerde die ontwikkeling met de introductie van het systeem van Promoveren en Degraderen in alle Nederlandse gevangenissen: een beloningssysteem waarbij gewenst gedrag beloond en ongewenst gedrag bestraft wordt (RSPOG, 2014). Gedetineerde personen die zich conform de gedragscriteria gedragen, kunnen promoveren naar het Plusprogramma, waar zij bepaalde beloningen ontvangen. Gedetineerden die zich *niet* gewenst gedragen, blijven achter in het Basisprogramma, waar alleen activiteiten worden aangeboden die volgens de wet verplicht zijn (Penitentiaire Beginselenwet, art. 49). De beloningen van het Plusprogramma variëren van deelname aan onderwijs en rehabilitatiecursussen, tot meer bezoekmogelijkheden. Beleidsmakers verwachtten dat die beloningen gedetineerde personen zouden motiveren om zich blijvend gewenst te gedragen, hetgeen het werk- en leefklimaat in detentie ten goede zou komen (Van Gent, 2013).

De introductie van dit beloningssysteem verontrustte niet alleen gedetineerde personen zelf, maar ook wetenschappers. Ten eerste waren criminologen en strafrechtswetenschappers sceptisch over de mate waarin de gehanteerde beloningen gedetineerde personen kunnen motiveren om hun gedrag blijvend te veranderen. Een beloningssysteem zou volgens hen beperkte effecten hebben op het uiteindelijke gedrag van gedetineerde personen. De literatuur laat immers zien dat gedragsverandering gepaard gaat met vallen en opstaan, en dat het afstraffen van vallen niet zou bijdragen aan motivatie om weer op te staan (Boone, 2012; 2013; Van Ginneken, 2018).

Ten tweede illustreren onderzoeksrapporten van inspecties en adviesorganen dat de toepassing van het systeem niet correspondeert met het beleid zoals het op papier staat. Zo zou gevangenispersoneel moeite hebben met het interpreteren van het gedrag van gedetineerde personen, met het adequaat onderbouwen en administreren van beslissingen omtrent promoveren en degraderen, geneigd zijn om gedetineerden die zich niet gewenst gedragen te laten promoveren om papierwerk te voorkomen en zou er te weinig personeel beschikbaar zijn om van grondige gedragsobservatie te kunnen spreken (Inspectie Justitie en Veiligheid (IJV), 2019; Raad voor de

Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ), 2019; 2020). Ook is het onduidelijk in hoeverre de beloningen überhaupt worden toegekend, op welke gronden dat gebeurt en of zij positieve effecten sorteren, zoals op de beleving van autonomie van gedetineerde personen. Het is niet eerder onderzocht welke impact voornoemde afwijkingen van het beleid op de uitkomsten van het systeem hebben. In theorie kunnen ervaringen van inconsistente en willekeurige beslissingen ten aanzien van promotie of degradatie bijdragen aan *regelovertredend* gedrag, en zo de effectiviteit van een beloningssysteem in detentie ondermijnen (Liebling et al., 1997; Crewe, 2011; Gendreau et al., 2014).

Ten derde suggereren eerdere kwalitatieve studies naar beloningssystemen in detentie dat zelfredzaamheid samenhangt met het kunnen verdienen van beloningen. Zo zouden personen die verminderd zelfredzaam zijn meer moeite hebben om zelfstandig gedragscriteria na te leven, en dus om beloningen te verdienen (Crewe, 2013; Hutton, 2017). Als die bevinding ook in de Nederlandse detentiecontext opgaat, dan zou dat zeer problematisch zijn. Een groot deel van de Nederlandse detentiepopulatie is te kwalificeren als verminderd zelfredzaam, zoals personen in detentie die kampen met licht verstandelijke beperkingen (tot 45%, Kaal, 2016; Den Bak et al., 2018). Het niet voldoen aan de gedragscriteria betekent dat deze groep minder toegang heeft tot interventies die bij kunnen dragen aan gedragsverandering. En dat terwijl zij een hoog recidiverisico hebben (Teeuwen et al., 2020). Formeel is alleen gedrag leidend bij toekenning van beloningen, maar mogelijk speelt dus ook zelfredzaamheid indirect mee. In hoeverre deze zorgen terecht zijn, is onduidelijk. Noch de beleidstheorie, noch de praktische toepassing van het systeem, noch de effecten ervan op het gedrag en de attitudes van gedetineerde personen is ooit grondig geëvalueerd (RSJ, 2020). Om een begin te maken met het opvullen van die kennislacune was het doel van deze dissertatie om het systeem van Promoveren en Degradieren aan een grootschalige evaluatie te onderwerpen. Daarin stonden vier onderzoeksvragen centraal:

1. Wat is de beleidstheorie van het systeem van Promoveren en Degradieren, zoals dat in 2014 is geïmplementeerd?
2. Wat is er bekend over de effecten van beloningssystemen in detentie op het gedrag en de attitudes van gedetineerde personen?
3. In hoeverre wordt een verblijf in het Plusprogramma voorspeld door (a) gedrag, (b) zelfredzaamheid, en (c) motivatie?
4.
 1. In hoeverre ontvangen gedetineerde personen in het Plusprogramma ook meer beloningen (objectieve autonomie)?
 2. In hoeverre dragen beloningen bij aan de subjectieve autonomie van gedetineerde personen (meer bevrediging en minder frustratie van hun autonomiebehoefte)?
 3. In hoeverre zijn de relaties in onderzoeksvragen 4.1 en 4.2 afhankelijk van de zelfredzaamheid van gedetineerde personen?

SAMENVATTING PER HOOFDSTUK

Hoofdstuk 2: De beleidstheorie

De eerste onderzoeksvraag was: *Wat is de beleidstheorie van het systeem van Promoveren en Degraderen, zoals dat in 2014 is geïmplementeerd?* Deze vraag is beantwoord door beleidsdocumenten (N = 12) over het systeem van Promoveren en Degraderen te analyseren. Uit die analyse volgde een overzicht van veronderstellingen van beleidsmakers ten aanzien van de beoogde doelgroep van het systeem, de middelen, de doelen en de middel-doelrelaties (causale veronderstellingen). Door literatuuronderzoek (N = 86) zijn de veronderstelde middel-doel relaties tussen getoetst op wetenschappelijke ondersteuning. Uit de uitkomsten van deze eerste deelstudie blijkt dat de beleidstheorie drie middelen, tien doelen en 24 middel-doel relaties verondersteld. Op enkele punten bleek de beleidstheorie gebrekkig empirisch onderbouwd. Het betreft onder meer de aanname dat de gehanteerde beloningen gedetineerde personen kunnen motiveren tot regelnaleving. Bovendien blijkt er beperkt aandacht voor de rol van de zelfredzaamheid van gedetineerde personen. Andere causale veronderstellingen konden als potentieel effectief worden beschouwd. Zij zijn in lijn zijn met theorieën over gedragsverandering, maar konden te beperkt worden ondersteund door empirisch onderzoek. Een voorbeeld is de veronderstelling dat motiverende bejegening bijdraagt aan intrinsieke motivatie voor regelnaleving. Er is dus behoefte aan zowel een verfijndere, wetenschappelijk meer verankerde beleidstheorie, als aan een overzicht van empirisch onderzoek naar de effecten van beloningssystemen in detentie.

Hoofdstuk 3: Effecten van beloningssystemen in detentie

Dat bracht ons tot de tweede onderzoeksvraag: *Wat is er bekend over de effecten van beloningssystemen in detentie op het gedrag en de attitudes van gedetineerde personen?* Deze vraag is beantwoord met een grondig systematisch literatuuronderzoek. Er is in vijf multidisciplinaire academische databases met relevante zoektermen gezocht naar eerdere studies naar beloningssystemen in detentie. De 2415 zoekresultaten zijn zorgvuldig gefilterd op relevantie, wat resulteerde in 21 studies, waaronder enkele kwalitatieve studies. De kwantitatieve studies bleken zeer gedateerd, gericht op kleine en zeer specifieke steekproeven, en waren vaak methodologisch beperkt. Hierdoor is het lastig om betrouwbare lessen te trekken over de effecten van beloningssystemen op het gedrag en de attitudes van gedetineerde personen. De kwalitatieve studies impliceerden dat een aantal individuele en contextuele factoren van invloed kan zijn op de effectiviteit van beloningssystemen in detentie: zelfredzaamheid, procedurele rechtvaardigheid, en de waarde die gedetineerde personen hechten aan beloningen. Hoewel deze

kwalitatieve studies methodologisch betrouwbaarder waren, konden de uitkomsten daarvan niet worden gegeneraliseerd wegens kleine steekproeven. De belangrijkste conclusie van deze tweede deelstudie is dat eerdere studies naar beloningssystemen in detentie beperkt zijn in kwantiteit en kwaliteit, wat de noodzaak van empirisch onderzoek naar deze systemen benadrukt.

Hoofdstuk 4: Voorspellers van het Plusprogramma

Vandaar dat onderzoeksvragen drie en vier juist ingaan op de unieke empirische data die voor deze dissertatie zijn verzameld over de werking van het Nederlandse beloningssysteem. De derde onderzoeksvraag was: *In hoeverre wordt een verblijf in het Plusprogramma voorspeld door (a) gedrag, (b) zelfredzaamheid, en (c) motivatie?* Deze vraag is beantwoord aan de hand van grootschalige survey data. In negen Nederlandse gevangenissen zijn, in het kader van de *Life in Custody* studie (Van Ginneken et al., 2018), vragenlijsten onder mannelijke gedetineerde personen afgenomen. Aan een gevalideerde vragenlijst (*Prison Climate Questionnaire*, zie Bosma et al., 2020b) zijn vragen over het beloningssysteem, motivatie voor regelnaleving, autonomie en een aantal relevante controlevariabelen toegevoegd. Ook bevatte de vragenlijst een speciaal voor deze deelstudie ontwikkeld instrument dat zelfredzaamheid van gedetineerden beoogd te meten (de *Leiden Self-Governance Ability Scale*). Die schaal van 14 items beoogde executief, conceptueel en sociaal-praktisch functioneren te meten, en bleek betrouwbaar in gebruik. Omdat het systeem van Promoveren en Degraderen formeel alleen actief is op reguliere gevangenisafdelingen, kon alleen de data gebruikt worden van gedetineerde personen die op die afdelingen verbleven (N = 1011).

De uitkomsten lieten zien dat wangedrag de voornaamste voorspeller is van het verblijf in het Basisprogramma. Bovendien bleek ook dat gedetineerden die minder zelfredzaamheid rapporteerden, vaker in een Basisprogramma verbleven, minder vaak de regels naleefden, en vaker wangedrag vertoonden. Deze deelstudie toont dus ook aan zelfredzaamheid op een indirecte manier van groot belang is voor het succesvol naleven van de regels in detentie, zoals de uitkomsten van het systematische literatuuronderzoek al suggereerden (Onderzoeksvraag 2). Ten slotte bleek intrinsieke motivatie voor regelnaleving een significante voorspeller van zowel regelnaleving als minder wangedrag. Dat suggereert dat er ook gedetineerde personen zijn die de regels naleven om andere redenen dan formele beloningen. Ook intrinsieke overwegingen zijn belangrijk om mee te nemen in beleid over regelnaleving. Daar komt nog bij dat extrinsieke motivatie voor regelnaleving significant bijdraagt aan wangedrag. Uit deze derde deelstudie kan dus allereerst worden geconcludeerd dat een focus op extrinsieke motivatie ook negatieve effecten op regelnaleving kan hebben.

Hoofdstuk 5: Over de relatie tussen beloningen, autonomie en zelfredzaamheid

Als laatste is een (drieledige) vierde onderzoeksvraag beantwoord, met dezelfde survey data als hierboven beschreven (N = 1011). Uit deze vierde deelstudie blijkt dat slechts drie van zeven gemeten beloningen vaker worden gerapporteerd door personen in het Plusprogramma (Deelvraag 4.1). Het gaat om zelfstandigheid in onderwijs, vrij bewegen tussen activiteiten door, en avondprogrammering. De eerste deelvraag kan dus maar deels bevestigend beantwoord worden. Een aantal beloningen lijken dus niet vaak aangeboden te worden op het Plusprogramma, terwijl er ook beloningen aangeboden lijken te worden aan gedetineerde personen in het Basisprogramma. Dat is niet conform het beleid op papier. Gedetineerde personen – ongeacht programma – die de drie eerdergenoemde beloningen rapporteerden, rapporteerden wel meer subjectieve autonomie (Deelvraag 4.2). Specifiek rapporteerden zij in grotere mate dat zij zelfgekozen beslissingen kunnen nemen (autonomiebevrediging), en in mindere mate dat er iets aan die behoeftebevrediging in de weg staat (autonomiefrustratie). Alle uitkomsten bleken niet afhankelijk van de zelfredzaamheid die gedetineerde personen rapporteerden (Deelvraag 4.3).

De uitkomsten van deze vierde deelstudie suggereren dat de toepassing van het systeem van Promoveren en Degraderen – of de beleving daarvan – afwijkt van de beleidsvoorschriften. Beleid schrijft immers voor dat beloningen uitsluitend en systematisch zijn voorbehouden aan personen in een Plusprogramma. Hoe dergelijke afwijkingen tot stand komen en of zij verdedigbaar zijn (bijv. maatwerkoplossingen), is onduidelijk. Op grond van theorie kon verwacht worden dat beloningen in sommige gevallen ook subjectieve autonomie kunnen frustreren, omdat zij kunnen aanvoelen als een vorm van externe controle (i.e. niet zelfgekozen). Maar daar geven de uitkomsten geen blijk van: de drie beloningen die significant vaker voorkomen in het Plusprogramma kunnen wel degelijk bijdragen aan een gevoel van autonomie in detentie. Dat geldt zowel voor personen die meer als personen die minder zelfredzaamheid rapporteerden. Ook dat was tegen de verwachting in, omdat het uitoefenen van specifieke beloningen misschien ook een bepaalde zelfredzaamheid vraagt. Daarvan bleek – voor deze drie beloningen – geen sprake. Hoewel gedetineerde personen die verminderd zelfredzaam zijn minder vaak in het Plusprogramma terecht komen (Onderzoeksvraag 3), beleven ook zij meer autonomie als hen meer beloningen worden toegekend. Het systeem lijkt, op dat punt, niet ongeschikt voor gedetineerde personen die verminderd zelfredzaam zijn.

SUGGESTIES VOOR TOEKOMSTIG ONDERZOEK

Dit proefschrift heeft op een grondige manier het Nederlandse beloningsstelsel *Promoveren en Degraderen* geëvalueerd. Dat is in het tienjarig bestaan van dit ingrijpende stelsel niet eerder gebeurd (RSJ, 2019). De toegevoegde waarde van dit proefschrift is het bijdragen aan het inzichtelijk maken en het empirisch toetsen van de beleidsveronderstellingen die leven ten aanzien van het stelsel, evenals de uitvoering van het stelsel. Naast nodige antwoorden, roepen de resultaten van dit proefschrift ook een aantal nieuwe vragen op die met toekomstig onderzoek beantwoord kunnen worden.

Allereerst wordt geadviseerd om gerandomiseerde experimenten uit te voeren om de inherente beperkingen van cross-sectioneel onderzoek te overkomen. In deelstudies drie en vier is er bijvoorbeeld geen voormeting van motivatie opgenomen, wat mogelijk een selectie-effect faciliteert. Het meten van veranderingen in-persoon en over de tijd zou er aan bij kunnen dragen om te onderzoeken in hoeverre regelnaleving wordt *veroorzaakt* door extrinsieke en intrinsieke motieven, en hoe die motieven zich – al dan niet in wisselwerking – ontwikkelen. Het onderzoeken van de ontwikkeling in motieven voor regelnaleving, rekening houdend met de motivatie-baselines, zou meer theoretisch inzicht opleveren in de veranderbaarheid en ontwikkelingen van een kernconcept in de criminologie: motivatie voor gedrag en de verandering daarvan.

Daarnaast kan toekomstig onderzoek naar de effecten van beloningen op het gedrag van gedetineerde personen ook in toenemende mate rekening houden met de uitvoeringspraktijk. Voorbeelden zijn de frequentie van, timing van en de beweegredenen van personeel voor besluiten tot promotie en degradatie. Zodoende kan de invloed van formele procesbesluiten op de ontwikkeling van motivatie voor regelnaleving beter in kaart gebracht worden. Daarbij kan ook aandacht zijn voor de (on)voorspelbaarheid en (on)zekerheid die dergelijke besluiten teweeg kunnen brengen. Dat is relevant, omdat uit eerder Engels kwalitatief onderzoek naar een Engels beloningssysteem in detentie (*Incentives and Earned Privileges scheme*) bleek dat besluiten en handelingen van gevangenispersoneel die als willekeurig werden bestempeld, voor sommige personen die aan dat beloningssysteem deelnamen aanleiding vormde voor oppositioneel en regelovertrekend gedrag (Liebling et al., 1997; Crewe, 2011). Door de uitvoering een nadrukkelijker rol te geven in de bestudering van effecten van beloningssystemen, kan ook duidelijk worden in hoeverre tegenvallende of neveneffecten kunnen worden toegeschreven aan problemen in de uitvoering.

Tot slot heeft dit proefschrift een methodologisch kwantitatief accent, terwijl de bevindingen ook vragen doen rijzen die bij uitstek geschikt zijn om met kwalitatief onderzoek te onderzoeken. Zo zou met observaties en interviews onderzocht kunnen worden waarom sommige beloningen slechts marginaal toegekend lijken te worden (op beide programma's), en waarom gedetineerde personen in het Plusprogramma slechts enkele belo-

ningen significant vaker ontvangen dan personen in het Basisprogramma (zie Hoofdstukken 4 en 5). In die zoektocht naar verklaringen is het ook aan te bevelen om aandacht te hebben voor de effecten van organisatorische randvoorwaarden op de uitvoering van het systeem, zoals de aanwezigheid van voldoende personeel op de afdeling, de werkdruk en deskundigheid van personeel en de praktische haalbaarheid van het maken van onderscheid tussen personen in het Basis- en het Plusprogramma bij de toekenning van beloningen.

AANBEVELINGEN VOOR BELEID EN PRAKTIJK

De uitkomsten van dit proefschrift zijn aanleiding voor een aantal aanbevelingen. Ten eerste wordt beleidsmakers geadviseerd om de responsiviteit van het systeem te verhogen. Het systeem van Promoveren en Degradereen stelt regelnaleving centraal, maar omdat motivatie en zelfredzaamheid noodzakelijke ingrediënten zijn voor regelnaleving, worden gedetineerde personen indirect ook op die factoren afgerekend. Om systemische benadeling van verminderd zelfredzame personen op te heffen, zal het systeem aangepast moeten worden zodat het beter aansluit bij het niveau van zelfredzaamheid van gedetineerde personen. Dat kan onder meer door drie zaken beter in te regelen. Allereerst door het aantal stressoren te verlagen en zo de situationele factoren die bij kunnen dragen aan regelovertrekking te minimaliseren. Personen die verminderd zelfredzaam zijn en in detentie verblijven kunnen regels overtreden en in conflict met anderen komen, wanneer zij veel stress ervaren (Kaal et al., 2011). Onder meer onvoorspelbaarheid en willekeurige besluiten over promotie en degradatie kunnen bronnen van stress zijn en (Crewe, 2009; 2011; Gendreau et al., 2014; Shammas, 2014; 2018). Het systeem zal daarom zo consistent en voorspelbaar mogelijk moeten worden toegepast, hetgeen nu nog voor verbetering vatbaar lijkt (IJV, 2018; RSJ, 2019; 2020). Daarnaast kunnen de gedragscriteria worden aangepast. Er kan geëxperimenteerd worden met het versimpelen en verhelderen van de bewoordingen van gedragscriteria. De gedragscriteria moeten ook haalbaar zijn. Daarnaast zou ook gedrag dat bij benadering 'goed' is, beloond kunnen worden. Bijvoorbeeld met verbale complimenten, om geen aanvullende materiële ongelijkheden tussen gedetineerde personen te creëren. Tot slot zal gevangenispersoneel zich ervan bewust moeten zijn dat gedrag een uiting is van onderliggende psychologische en sociale processen, waaronder ook motivatieproblemen en verminderde zelfredzaamheid. Het kunnen doorgronden van gedrag vergt extra training. In die training moet ook aandacht zijn voor de manier waarop gedetineerde personen die verminderd zelfredzaam zijn extra ondersteund kunnen worden, zoals bij het invullen van formulieren.

Ten tweede is het beleidsmakers aan te bevelen om externe druk op regelnaleving te beperken. Dit proefschrift vond een relatie tussen angst voor het verlies van beloningen en zelfgerapporteerd wangedrag, in lijn

met eerder Engels onderzoek (Liebling et al., 1997; Crewe, 2009). Die angst maakt ook dat sommige personen zich niet geheel openstellen voor cognitieve verandering tijdens bijvoorbeeld re-integratieactiviteiten (Barendregt & Wits, 2014; Ljujic et al., 2021). Het ligt daarom in de rede om te adviseren om deelname aan die specifieke activiteiten niet langer als beloning te hanteren, maar zonder instapeisen beschikbaar te maken. Daarnaast kunnen ook gedragscriteria bijdragen aan externe druk. Daarom is het aan te bevelen dat deze gedragscriteria een duidelijk verband hebben met de persoonlijke doelen van gedetineerde personen. Zo kunnen gevoelens van paternalisme, vernedering en verzet tegen worden gegaan (Beckmann, 2016; Crewe, 2009). Dat kan deels door uitsluitend dynamische risicofactoren (Andrews & Bonta, 2010) in gedragscriteria op te nemen. In gesprek met gedetineerde personen zal moeten worden toegelicht hoe het werken aan dergelijke factoren (bijv. het hebben van kwalitatief zinvol werk) relateert aan hun persoonlijke doelen. Een goed instrument daartoe kan een 'Good Lives Plan' zijn (Ward et al., 2007). Dat instrument maakt ook inzichtelijk wat er nog nodig is aan interne capaciteiten en externe ondersteuning om die doelen te verwezenlijken.

Ten derde wordt beleidsmakers en gevangenispersoneel geadviseerd om in detentiebeleid meer nadruk te leggen op het faciliteren van intrinsieke motivatie voor regelnaleving, en gedragsverandering in meer algemene zin. Zelfs het best werkende beloningssysteem in detentie zal in theorie hoogstens gedragseffecten op de korte termijn kunnen produceren, als deze geen cognitieve veranderingen bewerkstelligt (Gendreau et al., 2014). Een minder grote nadruk op het gebruik van beloningen, en een grotere nadruk op het stimuleren van intrinsieke motivatie voor gedragsverandering, ligt daardoor voor de hand. Tenminste, voor zover het doel van detentiebeleid ook daadwerkelijk langdurige gedragsverandering behelst; wat wel zo blijkt te zijn (zie de gereconstrueerde beleidstheorie in Hoofdstuk 2). Eén van de bronnen van intrinsieke motivatie voor regelnaleving en gedragsverandering op zowel korte als lange termijn die in dit proefschrift onderbelicht is gebleven is procedurele rechtvaardigheid (Tyler 1990; 2006; zie vooral ook Bottoms, 2001). Het faciliteren van deze potentiële mediator van de effectiviteit van beloningssystemen in detentie (Hoofdstuk 3) zou (ook) bij kunnen dragen aan lange termijn gedragseffecten. Tegelijkertijd zou ook de subjectieve autonomie van gedetineerde personen in sterkere mate bevorderd kunnen worden. Dat kan door hen betekenisvolle keuzeopties aan te bieden, de doelen en waarden van die opties aan gedetineerde personen uit te leggen, en hun keuzes te respecteren (Ryan & Deci, 2017). Om te kunnen constateren of er sprake is van 'betekenisvolle' keuzeopties, zal in gesprek met deze personen moeten worden uitgevraagd wat voor hen betekenisvolle activiteiten zijn.

Ten vierde is het beleidsmakers aan te bevelen om de criteria voor externe vrijheden te heroverwegen. Zoals uit dit proefschrift blijkt, is gedrag van gedetineerde personen het resultaat van complexe onderliggende processen. Personen kunnen bijvoorbeeld de regels in detentie naleven zonder

cognitieve disposities te veranderen. Dat maakt regelnaleving – net als *rege-lovertreding* – tijdens detentie niet per definitie een betrouwbare indicator voor succes als het gaat om regelnaleving in de toekomst, zoals ook tijdens verlof en voorwaardelijke invrijheidstelling. Met de inwerkingtreding van de Wet Straffen en Beschermen in 2021 is die koppeling tussen gedrag tijdens detentie en de toekenning van externe vrijheden wel expliciet gelegd door beleidsmakers. Een beleidsmatige focus op motivatie, zelfredzaamheid en andere ‘zachte’ indicatoren van gedragsverandering zouden zich beter lenen voor een beredeneerd oordeel over de toekenning van externe vrijheden (zie Maguire et al., 2019).

In conclusie heeft dit proefschrift een start gemaakt met het opvullen van een leemte in de literatuur over de effectiviteit en toepassing van systematische beloning in detentie. Daarbij heeft het zich expliciet gericht op het Nederlandse systeem van Promoveren en Degradieren, dat in zijn tienjarig bestaan niet eerder is geëvalueerd (RSJ, 2020). De bevindingen roepen vervolgvragen op, maar sporen ook aan tot aanpassingen van het huidige beleid. Onder meer om zo de systemische benadeling van gedetineerde personen die verminderd zelfredzaam zijn een halt toe te roepen en ook hen perspectief te bieden. Daarmee is dit proefschrift relevant voor zowel wetenschappers die de werkende mechanismen van beloningssystemen in detentie en daarmee ook motivatie voor gedragsverandering in detentiecontext in brede zin beter willen doorgronden, als voor beleidsmakers en gevangenismedewerkers die op zoek zijn naar manieren om, naast het waarborgen van een veilig werk- en leefklimaat in detentie, ook het gedrag van personen die in detentie terecht komen te verbeteren, teneinde dat zij na vrijlating weer een volwaardige plek kunnen innemen in onze maatschappij.

